

Návrh rekreačně-informačního areálu nad obcí Hostišov u Zlína

BcA. Ludmila Temelová

Diplomová práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Kabinet teoretických studií
akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **BcA. Ludmila TEMELOVÁ**
Studijní program: **N 8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimedia a design – Prostorová tvorba**

Téma práce: **Návrh rekreačně – informačního areálu nad obcí
Hostišová u Zlína**

Zásady pro vypracování:

1. Teoretická část

- rešerše dané problematiky (historie, příklady současnosti)
- popis (hodnocení stávajícího stavu)
- fotodokumentace
- průvodní zpráva – k návrhu (zdůvodnění návrhu, postupu při návrhu, jakým způsobem zhodnocujete danou lokalitu svým návrhem, materiálové řešení, inspirace a motivační obrázky)

2. Praktická část

- koncepce
- dispoziční a prostorový návrh
- konstrukční a materiálové řešení

Forma zpracování diplomové práce: tištěná, CD

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Architekt, Era, Detail, El Croquis

Vedoucí diplomové práce:

Ing. arch. Hana Maršíková

Ústav produktového designu

Datum zadání diplomové práce:

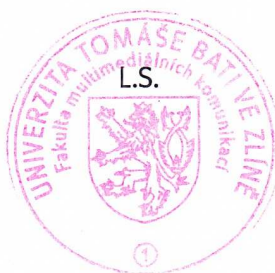
1. prosince 2009

Termín odevzdání diplomové práce:

17. května 2010

Ve Zlíně dne 11. ledna 2010

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

Mgr. Markéta Dvořáčková
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 5.3.2010

TEMELOVÁ LUDMILA

Jméno, příjmení, podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k větší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Cílem této práce je zdůvodnit postup při řešení mého absolventského projektu. Obsahuje zmapování historie i současnosti přírodního stavitelství v ČR, přehled stavebních technologií s užitím hlíny, příklady alternativních staveb z přírodních materiálů, řešerši problematiky týkající se rozhleden a průvodní zprávy k návrhu rekreačně-informačního areálu u obce Hostišová.

Klíčová slova: přírodní stavitelství, ekologická architektura, hlína, rozhledna, rekreačně-informační areál

ABSTRACT

The aim of this work is to give the reason for procedure of solutions in my thesis.. it contains mapping of history and present of natural architecture in the Czech Republic, listing of building technology with use of clay, examples of alternative building from the natural materials, searching about watchtower issues and accompanying report for plan of recreation and information area near village Hostisova.

Keywords: natural building, ecological architecture, clay, view-tower. recreation and information area

Poděkování

Ráda bych poděkovala Ing. arch. Hance Maršíkové za její odborné vedení, Viktorovi s Katarínou za projevenou důvěru, Danovi za velkou podporu a cenné rady a Stanikovi za trpělivost.

Především však děkuji mým rodičům za ochotu, podporu a lásku.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 EKOLOGICKÁ ARCHITEKTURA	11
1.1 TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ	11
1.2 LIDOVÉ STAVITELSTVÍ	14
1.2.1 Tradiční technologie s užitím hlíny	14
1.2.2 Malty a omítky.....	15
1.3 ALTERNATIVNÍ STAVBY Z PŘÍRODNÍCH MATERIÁLŮ	16
2 ROZHLEDNY V ČR	19
2.1 HISTORIE A DŮVODY STAVBY ROZHLEDEN	19
2.2 PŘÍKLADY ZE SOUČASNOSTI	21
2.3 DRUHY ROZHLEDEN	23
2.3.1 Rozhledna na vodojemu	23
PRAKTICKÁ ČÁST	25
3 REKREAČNĚ-INFORMAČNÍ AREÁL	26
3.1 ROZHLEDNA	28
3.1.1 Architektonické řešení rozhledny	29
3.1.2 Postup při návrhu	31
3.2 VENKOVNÍ DĚTSKÝ KOUTEK	33
3.2.1 Materiálové řešení	33
3.3 OHNIŠTĚ A SEZENÍ	34
3.3.1 Architektonické řešení prostoru kolem ohniště	35
4 POSLEDNÍ VERZE ROZHLEDNY	36
4.1 URBANISTICKÉ, ARCHITEKTONICKÉ A STAVEBNĚ TECHNICKÉ ŘEŠENÍ VYHLÍDKOVÉ VĚŽE NA STRÁŽNÉ	37
4.2 NOVÝ PROSTOR	38

ZÁVĚR	40
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	41
SEZNAM OBRÁZKŮ	42

ÚVOD

Celá moje diplomová práce vznikla ve spojitosti a návaznosti na můj osobní život. Před několika lety se moji velmi blízcí přátelé, manželé Katarína a Viktor Karlíkovi rozhodli postavit slaměný dům. Dům z přírodních materiálů, stavěný svépomocí, nízkonákladový, ekologický. Jejich plány a vize se postupně měnily ve skutečnost a na krásném místě, poblíž lesa si začali plnit svůj sen. Jelikož jsme se často stýkali a komunikovali, byli spojeni i osobními zážitky, kamarádstvím našich malých dětí, trávil a stále trávím hodně času v jejich společnosti. Jejich životní filosofie i způsob stavění obydlí se mi stávají stále bližší, sympatické a smysluplné a tak jsem se i já začala zabývat tímto tématem podrobněji. Viktor se na mne občas obracel s radou o výtvarné ztvárnění některých detailů, když čas a děti dovolily, ráda jsem se účastnila různých fází výstavby. Během prvních měsíců jsme spolu s Viktorem a Danielem Grmelou, odborníkem na stavby ze slaměných balíků, založili občanské sdružení Baobaby a začali se tématem přírodního stavění zabývat v souvislostech a pro potřeby nejen osobní. Mimo rodinného domu tak vznikl nápad ztvárnit prostor na kopci Strážná, rozprostírající se poblíž slaměného domu. Prostor je to kouzelný, protknutý atmosférou minulosti, nicméně toho času dosti zanedbaný. Jednou ročně zde a v těsné blízkosti probíhá Komponovaný Hostišovský festival, pořádá se dětská dračíáda či silvestrovské setkání přátel, sousedů a obyvatel obce. Místo je v nedaleko cyklostezky i turistické trasy a tak není celoročně nouze o náhodné kolemjdoucí. Rozhodli jsme se prostor zušlechtit, upravit a poskytnout k užívání všem příchozím. Podle starých legend zde kdysi stávala tvrz či hrad, strategicky umístěn na nejvyšším místě celé oblasti, s výhledem do širokého okolí. Je tedy nasnadě tento prostor neznásilňovat, naopak vycházet z ducha minulosti a kouzla současnosti. Nyní se zde nachází objekt vyřazeného vodojemu. Jelikož je ze střechy vchodové části pěkný výhled do okolní krajiny, vyvstala hlavní myšlenka rozhledny samovolně a logicky. S vyhlídkou nad vodojemem a podzemním prostorem zde dochází k zajímavému propojení nadzemí s podzemím: rozhledna, v duchovním rozměru umožňující člověku souvztažnost k okolní krajině i lidem a podzemní místnost vodojemu směřující návštěvníka k sobě samému, k cestě do svého nitra. Okolní prostor jsme chtěli věnovat lidem velkým i malým, tudíž následovala myšlenka zbudovat hřiště i sezení. Projekt areálu s rozhlednou si klade za cíl být reprezentativním dílem o.s.BAOBABY maximálně vyjadřujícím filosofii a ducha přírodního stavění. Základní informaci o potřebě myslet, být a počínat si v souladu s přírodou si ponese v sobě,

v použitých materiálech, ve způsobu výstavby, v lidech, kteří sem jezdí a jak doufáme nadále jezdit budou, kteří se spolupodílí na výstavbě ať už slaměného domu či v budoucnu rozhledny. Mají zde možnost načerpat informace, případně konzultovat své vlastní projekty, ohmatat si a nasát sílu hlíny, naučit se ji zpracovat pro účely výstavby. Přírodní stavění v má i jedinečný sociální rozměr, velmi často se stává společenskou záležitostí a radostí.

Tato diplomová práce zahrnuje ne jen průvodní zprávu k rekreačně- informačnímu areálu (praktická část), ale i teoretickou část zahrnující úvod do ekologie staveb, související náhled do historie a poznání forem a stavebních technologií našich předků, protože odtud pochází generacemi vytvářené, lety prověřené postupy. Taktéž se snažím popsat ukázky současných forem architektury v České republice vystavěné s myšlenkou na trvale udržitelný život. Mým cílem však není nalézt a očíslovat všechny tyto stavby, protože v poslední době jich vzniká (což je krásné) opravdu mnoho. V další části se pak věnuji historii a důvodům stavby rozhleden, současnému stavu a ukázkám z blízkého i vzdálenějšího okolí. Podstatou je načerpat inspiraci, informace a podněty, které pak mohu využít ve své další práci.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 EKOLOGICKÁ ARCHITEKTURA

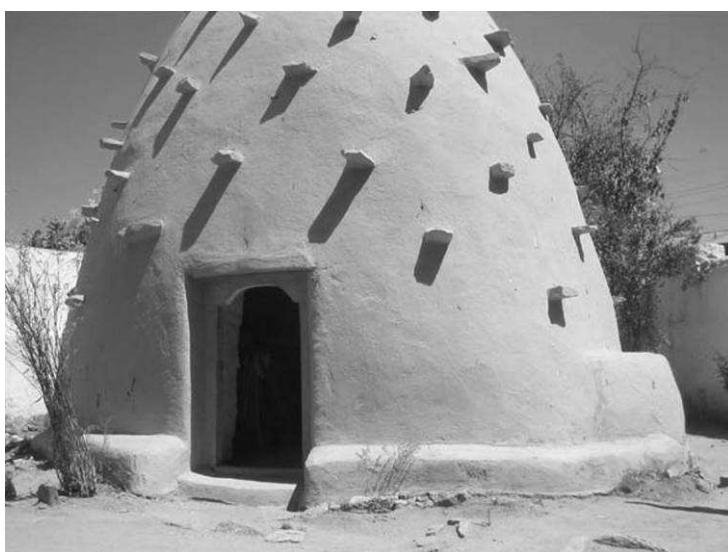
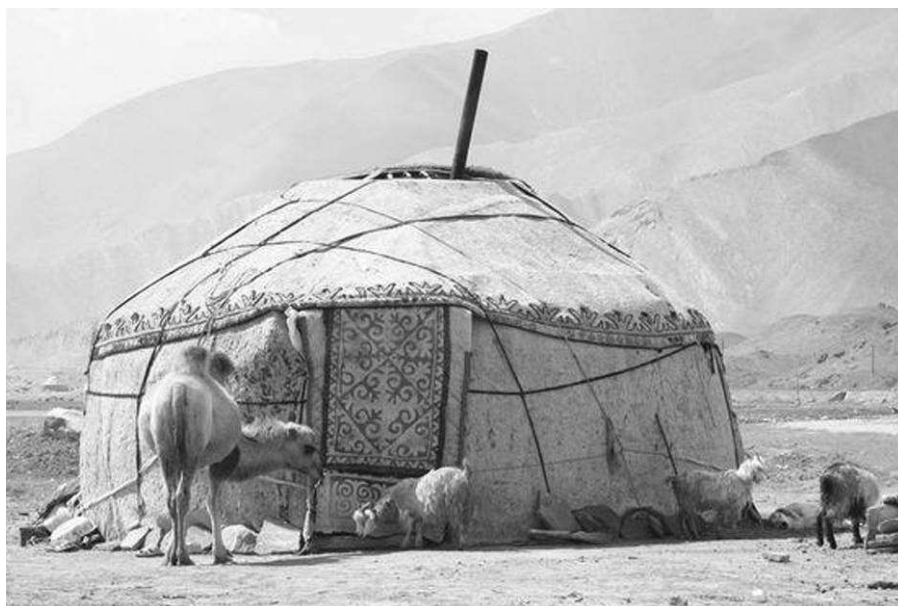
Arch. Petr Suske: „...,*Ekologická‘ architektura současnosti teprve vzniká. Její principy a výraz se hledají v celém světě. Její objektivní podoba i její obhajoba jsou velmi křehké. Zažívá, stejně jako ostatní oblasti lidského konání, tendence k zjednodušování a cimrmanovské ‚slepé uličky‘. Musí se porovnat s ostatními - a zatím silnějšími - proudy ‚současné‘ architektury, které mají svou logiku také. Aby se mohla rozvíjet, musí být založena nejen na ohledu k Zemi a životu na ní, ale i na co nejobjektivnější racionální reflexi společenské a kulturní situace - a s ní souvisejícího životního stylu...“ [1]*

1.1 Trvale udržitelný rozvoj

Trvale udržitelným rozvojem (životem vůbec) se rozumí uspokojování potřeb přítomnosti, aniž bychom ohrožovali schopnost příštích generací naplňovat jejich vlastní potřeby. Mezi hlavní cíle trvale udržitelného rozvoje patří zachování životního prostředí dalším generacím v co nejméně pozměněné podobě.

Tohoto cíle je možno dosáhnout různými způsoby. Jedním z mnoha bodů je soustředění se na výstavbu a vývoj v architektuře. Je nutné pozměnit celkový přístup, oprostit se od univerzality patrné (nejen) v architektuře v celé „západní“ civilizaci, využívat v největší možné míře materiály z místních zdrojů, materiály energeticky nenáročné při výrobě i likvidaci. Stále existuje spousta staveb budovaných na Zemi z hlíny, dřeva či kamení, bez použití nákladných technologií a dopravy, bez papírování a úřadování. Pracovní postupy se dědí z generace na generaci, stavby vznikají spontánně, ale racionálně a logicky a jediným záporným činitelem jsou globalizační jevy, které pak vedou k deformacím, ničení místních ekonomik a tradic. [2]

Toto je třeba si uvědomit. Poté může nastat postupná změna postojů, názorů a hodnotových měřítek a výsledkem bude architektura využívající nových metod a možností, nicméně pevně zakořeněná v prostředí v němž vyrůstá, bez nutnosti toto prostředí vysávat a ničit.

Obr. 01. Ukázky některých tradičních forem obydlí- Amerika, Asie, Afrika

Obr. 02. Ukázky tradičních forem obydlí v Evropě- Irsko, Čechy, Morava

1.2 Lidové stavitelství

Původní lidová architektura má své kouzlo, šarm, smysl a logiku. V dobách svého vzniku nebyla jen ekologicky udržitelná. Ztělesňovala úplnou integritu, zakotvenost v místě, propojení se zdroji, lidskými žebříčky hodnot a uspokojení archetipálních lidských potřeb. Její tvary byly jediné, které technologie uměla vytvořit, dokonale odpovídaly klimatu, přesně manifestovaly sociální kulturu a byly ztělesněním duchovního pohledu na svět. Oddělit myšlení a cítění, praktické a spirituální, ekologické a lidem prospěšné aspekty lidé v těchto dobách nedokázali. Žili v nerozdělené celistvosti. Dnes je každý tento aspekt přítomen v našem myšlení odděleně. [3]

Architektura vycházející z regionálních tradic přispívá k duševní pohodě svých obyvatel, protože jim poskytuje pocit srozumitelnosti, sounáležitosti nebo jistoty a bezpečí. Lidová architektura je součástí národního bohatství, což jsou projevy hmotné a duchovní kultury. O ně se opíráme, hledáme-li sepětí s minulostí a nacházíme je všude tam, kde se je podařilo uchránit. [4]

U nás rozlišujeme 5 druhů lidových staveb:

- Obytné
- Hospodářské - salaše, humna, stáje, chlévy, stodoly, sklepy, ...
- Výrobní - mlýny, hrnčířské domy, pekárny, kovárny, výhně, ...
- Sakrální - kapličky, kostely, boží muka, zvonice, ...
- Veřejné - mosty, lávky, převozy, hatě, ... [2]

1.2.1 Tradiční stavební technologie s užitím hlíny

K nejstarším stavebním materiálům užívaným od samého počátku tradičního vesnického stavitelství náleží dřevo kombinované s hliněnou mazaninou a sláma. Velmi starého původu je rovněž používání stavebního kamene, zejména v rychle odlesněných oblastech. Mladšího použití jsou pálené cihly a pálená střešní krytina .

Společným znakem tradičních venkovských staveb je tedy pochopitelně přírodní a pokud možno místní původ použitých materiálů a surovin. Vývoj přitom směřoval od materiálů snadno hořlavých a "měkkých" (dřevěné trámy či šindel, sláma) k protipožárně odolným a

tvrdým materiálům (kámen, pálené cihly, břidlice). Tento proces však znamenal přechod od materiálů "teplých" s dobrými tepelně-izolačními vlastnostmi ke stavebním materiálům studeným. To bylo ovšem možné teprve v souvislosti s vyspělejšími způsoby vytápění obytných místností domu. [5]

Tradiční technologie prošly dlouhodobým vývojem, o čemž svědčí dochovaná zástavba různých typů a forem. Na našem území se prolíná oblast domu hrázděného, roubeného a podunajského. Nejvíce dochovaných hliněných staveb je z nepálených cihel.

Hlavní způsoby užití hlíny v tradičním stavitelství můžeme rozdělit do několika základních skupin:

- nepálené kusové stavivo - vepřovice, války
- hlína dusaná do bednění
- vrstvená hlína, lepenice
- hloubené konstrukce
- slaměno-hliněné konstrukce v kombinaci se dřevem
- omazávky
- mazaniny

Pro výrobu se užívala hlína z místních zdrojů, podle potřeby a zvyku se do hlíny přidávala sláma, plevy, prasečí štětiny, písek nebo šterk. Těžila se 1 až 2 roky předem v hliníku na kraji obce a nechala se volně na hromadě vystavená klimatickým vlivům, což mělo za následek homogenizaci a zlepšení jejích vlastností. U některých technologií se naopak těžila těsně před použitím (např. války). [6]

1.2.2 Malty a omítky

Malty se užívaly pro zdění staveb z nepálených cihel, kamene, později někdy i u staveb z cihel pálených. ČSN 1168-1939 (Českomoravská společnost normalizační), Provádění prací zednických a přidružených uvádí:

„ Hliněná malta se připravuje z hlíny a vody. Hlína nesmí obsahovati humusovité součásti a musí být dostatečně vazná (mastná). Malta z ní připravená nesmí po vyschnutí popraskat; nevyhovuje-li tomuto požadavku, musí se doplniti pískem nebo vhodnou hlínou. Přidávání jiných výplní a vazných součástí (chlupů, slámy, krve atd.) se musí předepsati. ”

Hliněné omítky byly hojně používány. Spodní vrstva omítky byla obvykle hliněná s přídavkem plev, do vrchní se přidávalo vápno, souvrství se uzavřelo vápenným líčkem (olejem modifikovaný několikanásobný nátěr). Některé stavby (např. stodoly a jiné hospodářské budovy) však byly často ponechány bez omítek. [6, 7]

1.3 Alternativní stavby z přírodních materiálů

Hlavním impulzem k ekologickému přístupu v architektuře, jenž se ve světě začal prosazovat od šedesátých a sedmdesátých let 20. století, se stala energetická krize a sílící vědomí omezenosti surovinových zdrojů. Do praxe české architektury zájem o ekologické souvislosti stavění pronikl mnohem později, nicméně už i zde nyní dochází k stále větší popularitě životního stylu a vědomí mimo „hlavní“ proud, uvědomování si potřeby živé krajiny a prostoru kolem sebe, který by se mohl pod záplavou betonu a škodlivých emisí vytratit. Dnešní stavby z přírodních materiálů jsou alternativou k technicistní architektuře, často využívají starodávne technologie a materiály, ne všechny však předpokládají alternativní způsoby života ochuzeného o moderní standard bydlení. [8]

Zde je několik příkladů „zelené“ architektury vystavěné převážně z lokálních zdrojů, na území ČR v průběhu posledních pár let:

Obr. 03. **Restaurace Hliněná bašta** v Praze-Průhonících (1997). Skupina ekologické architektury SEA -Petr Suske, Jiří Jakeš a Michal Havelka.

Objekt má dvě části: Nižší část slouží jako restaurace, je vyzděná z lisovaných cihel, krytá hlínou, s prosklenou fasádou obrácenou k rybníku. Vyšší část slouží jako informační centrum ve tvaru věže, kde jsou jednotlivá patra provedena odlišnými technologiemi (zděné z lisovaných cihel, stěny dusané a hrázděné). [9]

Obr. 04. Dům v kožichu s deštníkem v Michalovicích u Staré Boleslavi (2003) opět z dílny architektonického studia SEA.

Nízkoenergetický rodinný dům, který má dřevěnou nosnou konstrukci -uvnitř přisazené nepálené cihly a zvenku je obalen půlenými obřími slaměnými balíky, maximálně využívá prosklenou jižní stranu k zachycení sluneční energie. Deštník z průsvitné fólie roztažený nad stavbou poskytuje ochrannou vrstvu proti dešti a sněhu.

Obr. 05. Vstupní objekt Zoo Jihlava (2004-2005), autor Arch. Jaroslav Huňáček

Organicky tvarovaný objekt na nepravidelném oválném půdorysu, symbolizující mohutné tělo štíra. Přesto, že je tato stavba velmi působivá, je otázkou, nakolik je ekologická. Kromě rákosové střechy a dřevěných krovů, je zde použito dosti železa a betonu a tak nejspíš jak při dopravě, výrobě, tak i při případné likvidaci vzniká nezanedbatelná ekologická stopa.

Obr. 06. Středisko ekologické výchovy Sluňákov, Horka nad Moravou (2005–2007) Projekt architekti: Roman Brychta, Adam Halř, Ondřej Hofmeister, Kateřina Horáková, Petr Lešek.

Velmi obsáhlý a nákladný objekt je navržen jako energeticky úsporná stavba s využitím moderních technologií a alternativních zdrojů energie. Má propagovat ekologii a s ní spojené myšlenky prospěšné pro koncept trvale udržitelného rozvoje. Stavba je plynule zapojena do okolního terénu. Směrem na jih je prosklená fasáda s terasou a barevným mobilním stíněním, od severu je objekt chráněn zemním valem, který plynule přechází na zelenou střechu objektu. [10]

Obr. 07. Rekonverze stodoly ve Výžerkách u Prahy- autoři Mgr. A. Lukáš Gavlovský, Ing. arch. Oliver Kálnassy (2006-2008)

Obytný dům je součástí staré stodoly. Tvoří jej dva vzájemně propojené útvary. Kvádr (dřevěná konstrukce vyplněná slaměnými balíky, oboustranně omítnutými hlínou) s prosklenou částí vyčnívající z jižní fasády stodoly. Druhý útvar ledvinovitého půdorysu tvoří cihlové jádro obalené konopnou koudelí, slámou a dřevem. Celý objekt je usazen ve staré kamenné stodole tak, že působí jako dům v domě.

Obr. 08. Rozestavěný dům Jaroslava Duška postavený systémem SUPERADOBE v Jindřichovicích pod Smrkem (2009).

Základní princip systému Superadobe vychází z tradiční iránské architektury. Na západ jej přenesl iránský architekt Nader Khalili. Prezentoval jej jako rychlé, udržitelné a především levné bydlení pro milardy lidí. Staví se jednoduše, většinou bez pomoci strojů. Základním stavebním materiálem je směs hlíny, slámy a případně cementu. Tím se plní speciální nekonečné pytle, které se poté tvarují, kladou na sebe a udusávají. [11]

Obr. 09. Nová Česká poštovna 'Anežka' na Sněžce (2006–2007), autoři: H.R.A. Hoffman Rajniš Architekti

Působivá dřevěná stavba s věží a vyhlídkovou plošinou na střeše, navržena s ohledem na mimořádně náročné povětrnostní podmínky, jejíž pozoruhodná strohá konstrukce ideálně souzní s okolní krajinou.

Arch. Martin Rajniš: „*Koncipujme stavbu jako rozumnou dřevěnou stavebnici, která je lehká, lze jí poměrně snadno vyrobit, přepravit, smontovat, upravit, a také, což je podstatné i rychle demonstovat. Lidské dílo je jen dočasným ‚návštěvníkem‘ v přírodě a dává si velmi záležet na tom, aby při svém vzniku, trvání i zániku vyvolalo jen minimum zásahů do přírodních systémů.*“ [12]

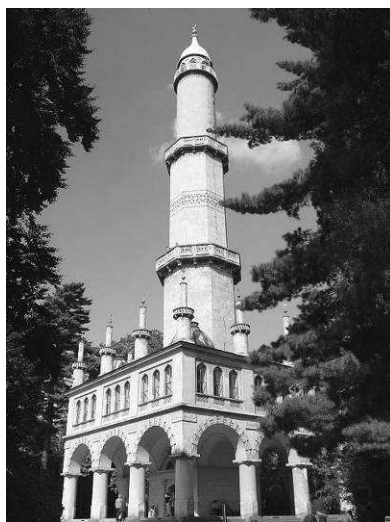

2 ROZHLEDNY V ČR

Rozhledna je stavba s vyhlídkovým prostorem vyvýšeným alespoň několik metrů nad okolním terénem, určená či dodatečně upravená k účelům rozhlížení a přístupná veřejnosti (celoročně, nebo jen v určitém časovém období). [2]

2.1 Historie a důvody stavby rozhleden

Historie rozhleden na našem území je dlouhá již přes dvě století. První rozhledny byly pozoruhodné stavby, které si na svých pozemcích nechala stavět šlechta. Nejstarší rozhlednou, kterou známe, je Minaret v Lednicko-Valtickém areálu z roku 1802. První horskou rozhlednou se stala roku 1825 Josefská věž na Kleti, kterou také nechal vybudovat šlechtic. Od této doby už rozhledny vznikají na více místech, přesto nepravidelně a za různým účelem. Některé věže sloužily zeměměřičům jiné lázeňským hostům.

Obr. 10. Minaret v Lednicko-Valtickém areálu a Josefská věž na Kleti

Zlatá éra staveb začala v 70-80 letech 19. století, kdy po České republice vznikaly různé skautské, či turistické organizace, které zapříčinily takovýto rozmach. Lidé byli znechucení porobou Rakouska-Uherska, a chtěli proto poznávat svoji zemi. V tomto období se stavěly především dřevěné věže, které příliš dlouho nevydržely, na jejich místech pak často rozhledny nové, někdy i kamenné. Mezi nejznámější rozhledny nejen z tohoto období patří i pražská Petřínská rozhledna. Psal se rok 1889, když se 363 členů Klubu českých turistů

vypravilo na Světovou výstavu v Paříži. Paříž pro ně byla nezapomenutelným zážitkem a největší dojem na ně samozřejmě učinila Eiffelova věž. Možná to byl na počátku vtip nebo probuzená hrdost národní, ale ještě při cestě domů se ve vlaku smluvili, že Praze dají pocítit stejnou závrať, kterou zažili sami.. [13]

Dalším velkým faktorem byla první a druhá světová válka, kde skrytá rozhledna dávala vojákům mnohem lepší podmínky pro odhad vzdálenosti přibližujících se vojsk.

Důvody, proč se stavěly rozhledny nevojenského typu, bývaly vždy nejméně dva: aby bylo možné dohlédnout dále za obzor a kromě toho, aby i samotná stavba byla daleko vidět (a šířila tak slávu spolku, obce, stavitele.) Snahou všech zainteresovaných bylo proto postavit stavbu nejen účelnou, ale také zajímavě řešenou, pokud možno unikátní (aby ji turisté už z dálky poznali) a hlavně ladící s okolní krajinou. Stavět podle šablony bylo považované za nepřijatelné a odporující dobrému vkusu. Za celých 200 let výstavby rozhleden se to stalo jen výjimečně. [14]

Zde jsou slova architekta B. Slámy, která byla uveřejněna v Časopise turistů v roce 1916. Autor v nich vyslovuje svůj názor odborníka a estéta: *"Rozhledna jako taková má působiti i do největší dálky především svou siluetou, která má býti co nejvýraznější, svéráznou. Rozhledna by měla býti značkou celého kraje a proto necht' je každá jiná. Navrhovatel necht' dbá největšího ohledu na tvar hory, její siluetu a rozhledna necht' srůstá s horou v jediný celek. Proto je také třeba zavrhnouti každou šablonovitost ve stavbě rozhleden..."* [15]

Obr. 11. Petřínská rozhledna a vysílač na Ještědu

Roku 1938 přišla Mnichovská dohoda, která vrhla půl století trvající temno nejen na obyvatelstvo, ale i na rozhledny. Vyhlídkových míst vybudovaných během let 1939 - 1989 je u nás velmi poskromnu, nicméně je zde nutné uvést jedinečnou stavbu televizního vysílače na Ještědu z let 1966-73 od architekta Karla Hubáčka, která patří do kategorie architektonických skvostů a je veřejnosti přístupná jako hotel s restaurací a vyhlídkovou terasou.

U rozhleden vzniklých v první polovině 90. let můžeme mluvit o jistou snahu o „návrat ke kořenům“, který se týkal celé české společnosti a hospodářství, nejen rozhleden.

Významným faktorem, který ovlivnil stavbu rozhleden především v prvních letech 21. století, byly potřeby mobilních operátorů. Na českých kopcích vyrostly desítky stožárů sloužících k vylepšení signálu mobilních telefonů. Na řadě míst, především z iniciativy přílehlých obcí, byl jako součást stožárů vybudován speciální ohoz ryze pro vyhlídkové účely. Celkem tímto způsobem vzniklo (a v podstatě dodnes vzniká, i když už jde jen o výjimky) takřka 60 nových rozhleden, z nichž bohužel drtivá většina jsou velmi podobné ocelové konstrukce, kdy často nejde jedna rozhledna rozlišit od druhé. Česká krajina tak utrpěla. Místo vkusných dominant ji hyzdí prefabrikované a unifikované konstrukce, postavené bez jakéhokoliv vztahu k danému místu. Pravdou však většinou zůstává, že díky svému umístění poskytují úchvatné výhledy. [16, 17]

Přibližně od roku 2005 se u nás začal po „době telekomunikační“ uplatňovat nový trend, který můžeme nazvat „dobou dřevěnou“. Na krajích převážně menších českých obcí začaly vznikat většinou nižší, často vkusné dřevěné rozhledny. Na tomto novém trendu má zásluhu především vstup ČR do Evropské unie a možnost čerpat z jejích fondů. Připravované projekty byly takřka vždy šikovně napsané jako součást naučných stezek či podpůrný prostředek pro regionální rozvoj obce, a proto uspěly. [17]

2.2 Příklady ze současnosti

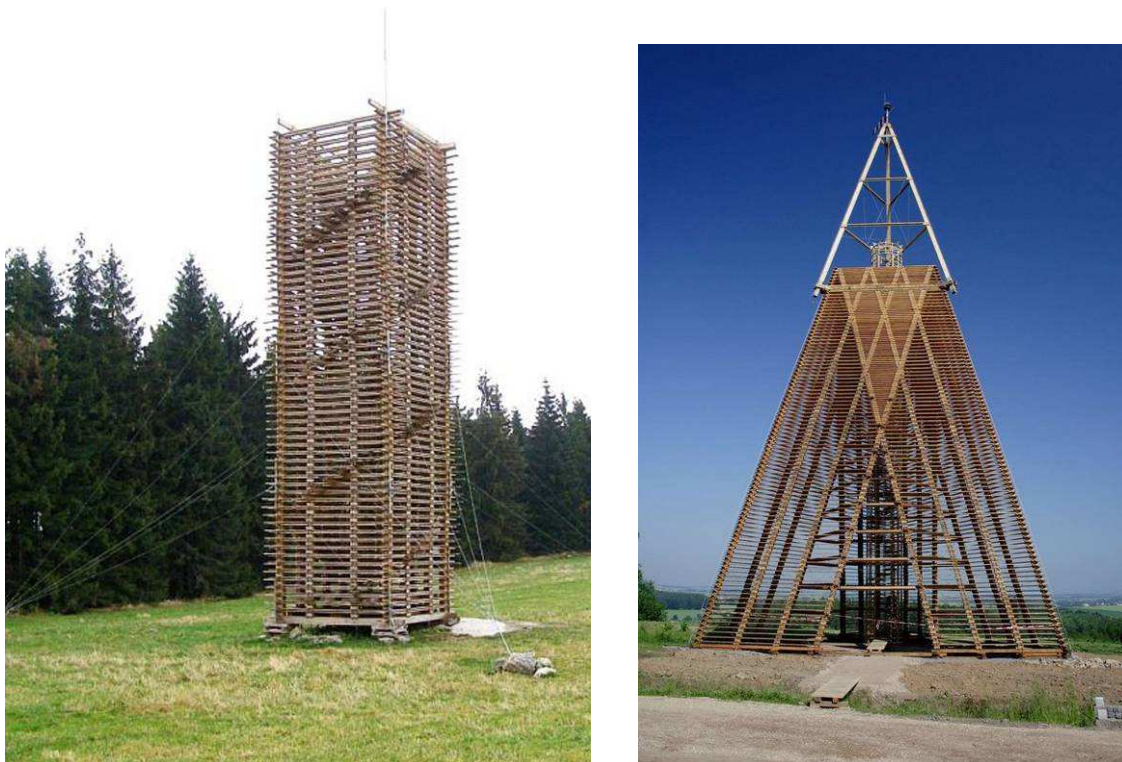
Myslím, že se nyní nacházíme v době rozhlednám přející. Každým rokem se otevírá hned několik nových rozhleden (navíc pravidelně bývají zpřístupňovány rozhledny dříve uzavřené), které jsou nejen funkční, ale zároveň zajímavé a unikátní. Já zde uvedu pouze ukázkou, zlomek z toho, co se v poslední době postavilo:

Z mého okolí je nejvýraznější vyhlídkovou stavbou kamenná rozhledna na nejvyšším kopci Chřibů Brdě (2001-2004), z dílny architektonického studia New Work vedeného Svatoplukem Sládečkem. Ze stejné dílny pak pochází i návrh rozhledny na Velkém Lopeníku (2005), která se nachází v blízkosti státní hranice se Slovenskem, postavená také jakožto symbol přátelství mezi Čechy a Slováky.

Obr. 12. Rozhledna na Velkém Lopeníku a na Brdě

Specialitou nejen mezi rozhlednami, jsou stavby architekta Martina Rajniše (žák Karla Hubáčka): Již zmiňovaná Česká poštovna Anežka na Sněžce (2006-2007) s věží vyhlídkovou plošinou pro veřejnost, Věž Scholzberg (2006), postavena na soukromém pozemku jako vertikální sklad dřeva s kontrolním schodištěm a rozhledna Bára (2008,2009) na Podhůře u Chrudimi, postavená dvakrát (napoprvé byla zničena vichřicí). Stavby rozhleden jsou projektovány jako takzvaná hráň, z dřevěných prvků skládaných na sebe s minimem spojovacího materiálu.

Obr. 13. Věž Scholzberg a rozhledna Bára

2.3 Druhy rozhleden

Obrovskou rozmanitost a velký výběr rozhleden nabízí všechny kraje ČR. Existuje řada typů. Podle užitého materiálu je můžeme rozdělit na: dřevěné, železné, betonové, cihlové, kamenné a vzájemné kombinace těchto materiálů. Podle užití stavby (pokud není rozhled do krajiny jediným důvodem k výstavbě): církevní stavba s rozhlednou, obytný objekt s rozhlednou, hradní rozhledna, vysílač, památník, skokanský můstek a jiné.

2.3.1 Rozhledna na vodojemu

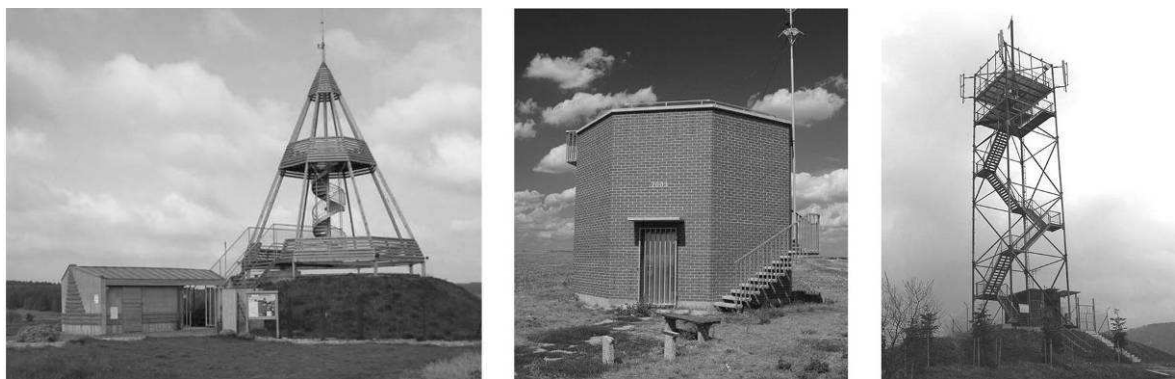
Do kategorie objekt s rozhlednou spadá i nepříliš častá, nicméně ne zcela ojedinělá forma - rozhledna s vodojemem.

Už na přelomu 19. a 20. století se na výšinách v okolí některých měst začaly objevovat věže, které měly plnit dva účely. Primární byla funkce vodojemu, sekundární pak vyhlídka na město a jeho okolí. Tento typ vodárensko-vyhlídkových staveb se rozmohl po mnoha

evropských zemích a dodnes je u některých možné vystoupat na jejich ochozy [16]. U nás v poslední době vyrostly asi čtyři nové rozhledny spojené s vodojemem (ovšem podzemním), a to u obce Hýsly nedaleko Kyjova, v Ocmanicích u Náměšti, u Balin na Třebíčsku a na Valu u Králíků.

Obr. 14. Dřevěná rozhledna nad vodojemem u obce Hýsly

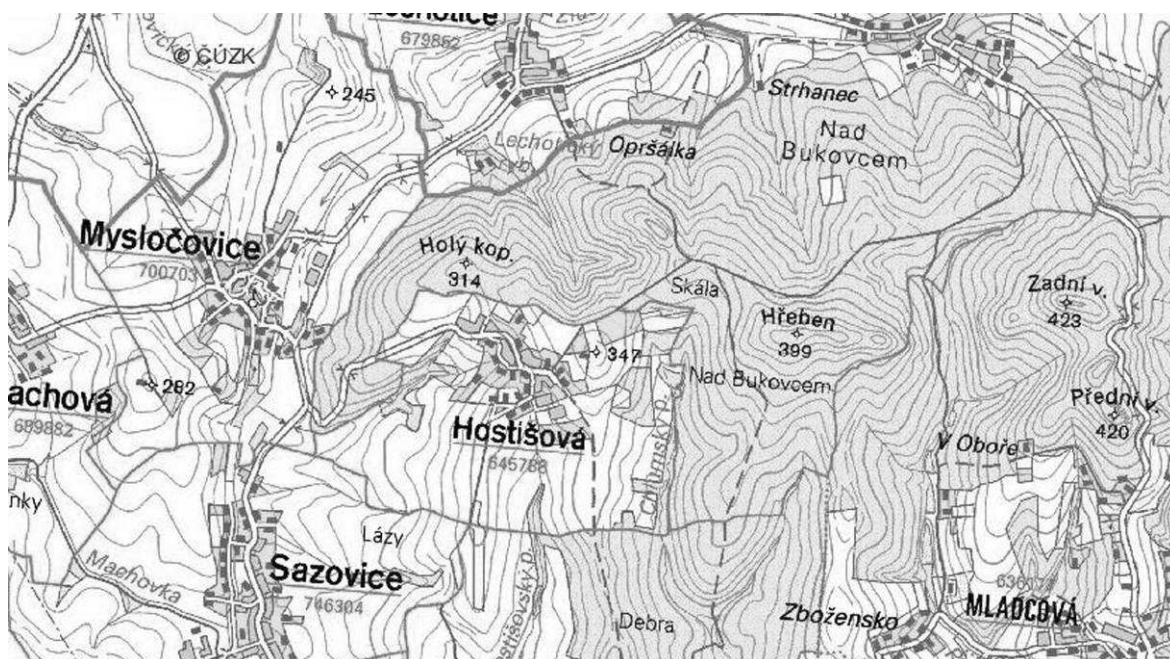

Obr. 15. Rozhledny v Ocmanicích u Náměšti, u Balin na Třebíčsku a na Valu u Králíků

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 REKREAČNĚ-INFORMAČNÍ AREÁL

Místo určené ke zbudování areálu se nachází v lokalitě Strážná u obce Hostišová u Zlína. Jde o nejvyšší kopec v širokém okolí (347 m.n.m.). Jak dokládají archeologické nálezy z doby prehistorické, byla krajina v okolí dnešní obce Hostišová osídlena ve všech údobích od starší doby kamenné (paleolitické nálezy pocházejí časově z doby asi 10 000 let př.n.l.) a podle starých legend zde, na vrcholu kopce, stávala ve středověku tvrz. Místo se přímo vybízí k zastavení, rozhledu a rozjímaní [18].

Obr. 16. Mapa- obec Hostišová a její okolí

Celý areál by měl být reprezentativním dílem občanského sdružení BAOBABY, zabývající se především rozvojem a propagací PŘÍRODNÍHO STAVĚNÍ. Stavění je nízkonákladové, z přírodních materiálů a lokálních zdrojů, vhodné pro stavbu svépomocí, podporující fyzický i duševní rozvoj všech účastníků stavebního procesu, vytvářející hospodářské a sociální vazby a vztahy, prostor pro spolupráci a sdílení zkušeností.

Prioritou je sláma, hlína a dřevo, ale snažíme se citlivě využívat odpadní materiály jako jsou například pet lahve, pneumatiky, recyklovaný papír, sklo atd. [19]

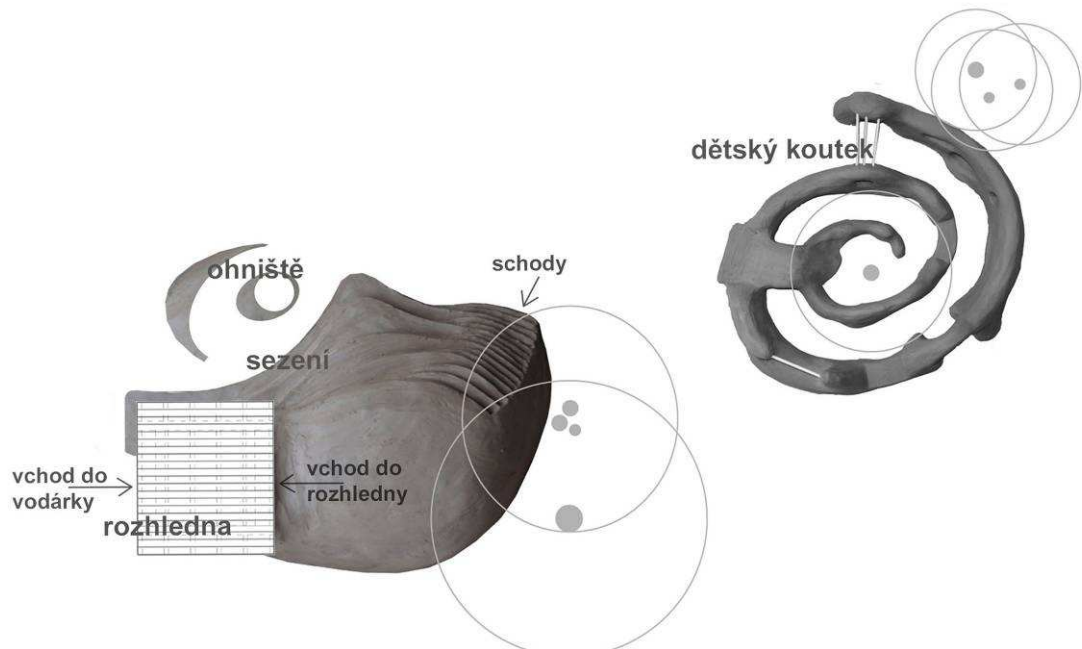
Cílem je vytvořit areál tak, aby byl co nejvíce zajímavý. Pro kolemjdoucí, turisty i cyklisty. Tak, aby vybízel k zastavení, zamyšlení a hluboké interakci s okolní krajinou, ale i s sebou samým. Proto jsme se rozhodli umístit do areálu rozhlednu, která bude samotnému prostoru ale i okolí dominovat, spolu s dalšími objekty : dětský koutek, posezení s ohništěm, rozcestník do kraje, popř. informační tabule.

Nadhodnotou bude i přístup do vyřazeného vodojemu, což je podzemní stavba kruhového tvaru o průměru 6m s kopulovitým stropem. Stavba vyniká svými akustickými vlastnostmi a je ideální pro skromnou hudební produkci či zpěv. (Už dříve jsem pro tento prostor navrhla a zčásti realizovala keramickou mozaiku z odpadních materiálů, nicméně ještě stále čeká na své definitivní dokončení.) Ve svém výtvarném provedení směřuje ke stylovému výrazu „meditační“ místnosti. Rádi bychom, aby zde došlo k zajímavému propojení nadzemí s podzemím: rozhledna, v duchovním rozměru umožňující člověku souvztažnost k okolní krajině i lidem a podzemní místnost vodojemu směřující návštěvníka k sobě samému, k cestě do svého nitra.

Základním požadavkem bylo respektování současného stavu místa o rozloze asi 650 m² (na kterém se nachází zděná vstupní část vodojemu s přilehlým kopečkem a několik vzrostlých stromů) tak, aby byly jednotlivě vzniklé prostorové objekty v harmonické interakci a citlivě vrostly do stávajícího místa bez nutnosti větších úprav a zásahů (řezání stromů, zarovnávaní terénu atd.).

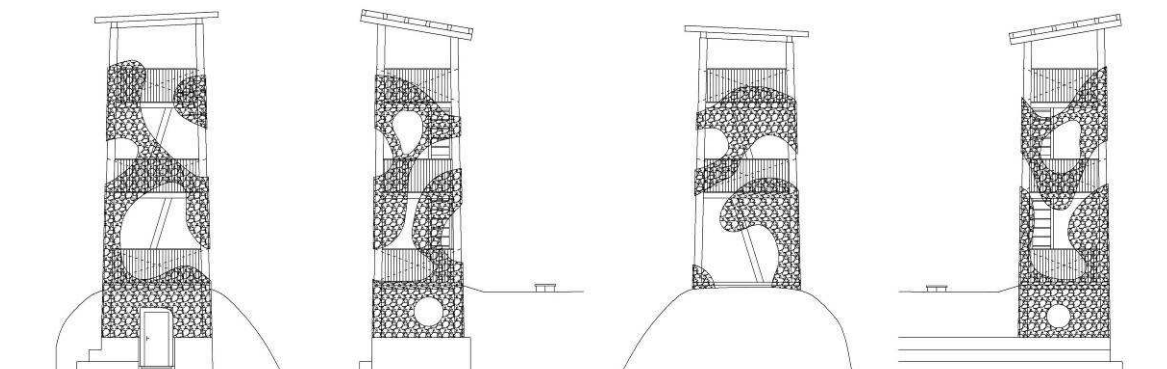
Obr. 17. Stávající stav rozhledny s vodojemem

Obr. 18. Půdorysné schéma areálu

3.1 Rozhledna

Stavbou rozhledny chceme navázat na tradici a historii místa. Vrchol kopce Strážná a jeho okolí dýchá zvláštní atmosférou a kouzlem, je častým zastavením projíždějících cyklistů či pěších návštěvníků a tak se právě zde nabízí myšlenka vytvořit příjemné zákoutí, oddechové relaxační místo. Spolu s posezením, ohništěm a dětským hracím „prolézacím“ koutkem tak chceme postavit rozhlednu, která bude tomuto prostoru dominovat a umožní široký rozhled do okolní krajiny.

Obr. 19. Návrh rozhledny, pohledy včetně opláštění

3.1.1 Architektonické řešení rozhledny

Kolem původní vstupní části vodojemu (vyčnívající na terénu) bude vystavěna členitá kamenná obezdívka, zděná na vápenocementovou maltu. Do ní budou na ocelových kotevních botkách ukotveny 4 nosné dubové pilíře (250/250) tvořící svislou dřevěnou konstrukci. Vodorovné konstrukce budou z trámů profilů 120/180, 100/160, 60/100, skladby podlah- hoblovaná prkna (tloušťka 40mm) uložena úhlopříčně.

Přístup na rozhlednu bude veden z východní strany z vrcholu valu zakrývajícího podzemní část vodojemu. Dvěma žebříky (s mezipodestou) bude možno vylézt na vyhlídkovou plošinu ve výšce 6 metrů nad valem a 9 metrů nad úrovní stávajícího terénu. Veškeré pochůzí plochy budou chráněny zábradlím výšky 1100mm.

Celá rozhledna bude krytá střechou mírně zešikmenou ve dvou rovinách. Střecha bude pultová s trémovým roštem 120/180 a 60/100mm. Nejvyšší bod střechy je ve výšce 11,9 metrů nad terénu.

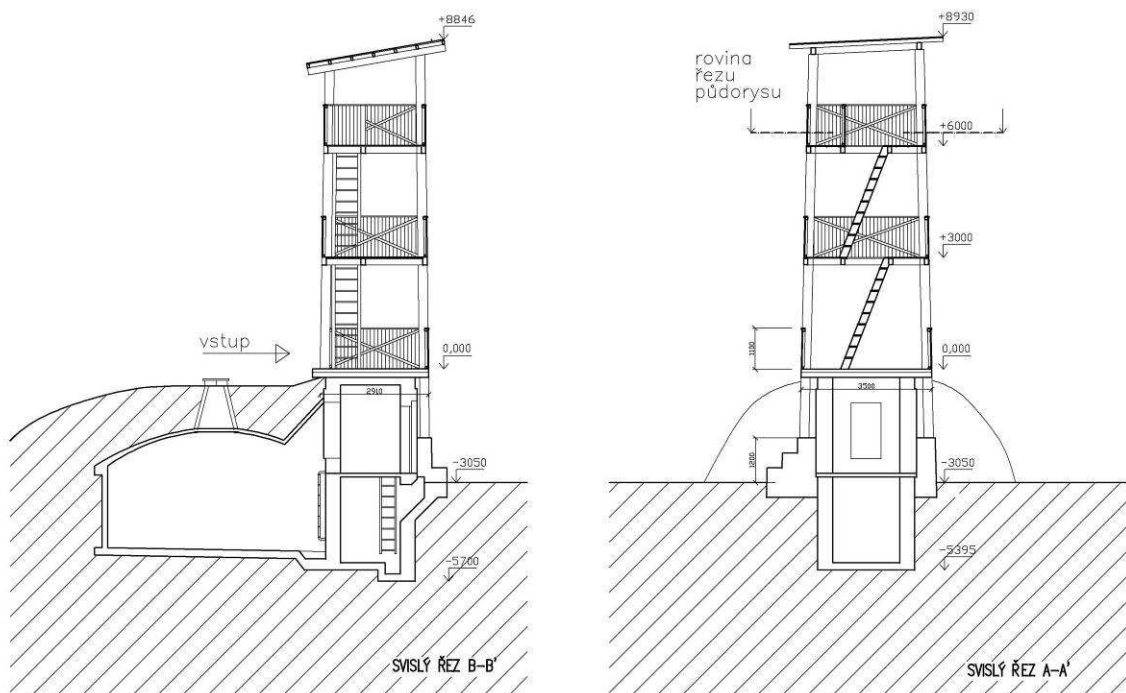
Z klimatických vlivů se počítá se zatížením větrem a sněhem. Toto bude zohledněno statikem v realizační dokumentaci.

Dřevěná konstrukce bude finálně opláštěna dvouvrstvou hliněnou omítkou na nosiči z Rabitzova pletiva. Jádrová vrstva (tloušťka 10cm)- směs slaměné řezanky, jílovité hlíny a jemného písku, vrchní vrstva (tloušťka 3cm) – jíl a písek (v poměru 1:3). Obě vrstvy budou hydrofobizovány chlévskou mrvou či jinou fermentovanou přísadou. Toto opláštění bude

činit rozhlednu na Strážné jedinečnou a zároveň bude plnit propagační funkci coby reklama hliněnému stavitelství. Protože bude rozhledna celoročně otevřená, nebudou dveřní ani okenní otvory vybaveny výplněmi, stavba bude vzdušná a zároveň splňující kritéria požárních norem.

Barevné řešení stavby bude vycházet z použitých materiálů. Podesta bude ve struktuře a barvě použitého kamene, dřevěná konstrukce bude natřena pouze bezbarvou lazurovou určenou k šetrnému ošetření dřeva. Ručně nanášená hliněná omítka zůstane ve své původní barvě. Střecha nenatřená, s krytinou z pozinkovaného plechu s přirozenou korozí povrchu.

Záměrem je vybudovat reprezentativní vyhlídkovou věž z místních přírodních materiálů, dostatečně robustní, nicméně nenáročnou na stavbu i údržbu a celoročně provozuschopnou. Protože objekt vyřazeného vodojemu není a v dohledné době nebude napojen na elektřinu, umělé osvětlení se na rozhledně neřeší. Vstup bude volný s upozorněním „pouze na vlastní nebezpečí“.

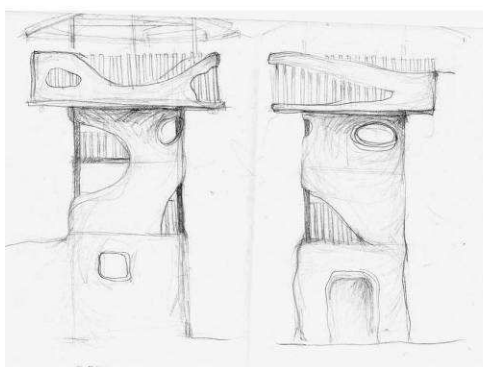

Obr. 20. Technická dokumentace rozhledny, řezy

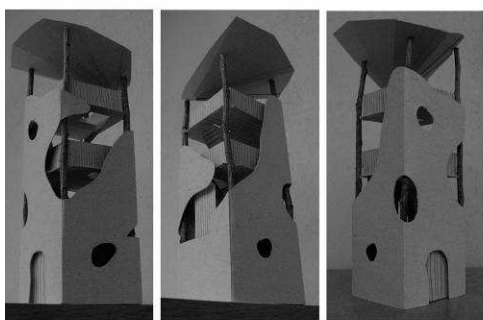
3.1.2 Postup při návrhu

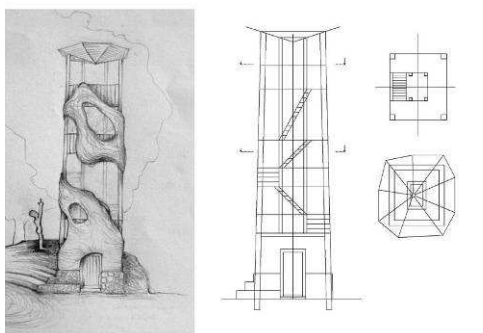
Stávající stav. V létě 2008 byla na soukromém pozemku v lokalitě Strážná započata stavba rozhledny. Bez plánů, svépomočí, skupinkou místních nadšenců. Dostí rykantní počín se setkal jak s kladným, tak záporným ohlasem místních obyvatel, nicméně záporné hlasy se staly hlasitější a podrážděnější. Vznikl rozpor a následovalo udání na stavební úřad za nelegální stavbu ohrožující lidské zdraví. Majitel pozemku a velký zastánce stavby dřevěné rozhledny se však nenechal odradit a chtěl rozhlednu dostavět a uvést do bezpečného provozu. Chystal se zpětně zažádat o stavební povolení a k tomu potřeboval vypracovaný projekt.

První skicy. Rozhledna měla být původně pouze dotažená z hlediska přístupu, statiky a designu s využitím stávající konstrukce. Přáním majitele bylo v největší možné míře využít technologií přírodního stavitelství a místních zdrojů přírodního stavebního materiálu. První nápad ohledně řešení přístupu byl dlouhý žebřík uvnitř konstrukce nepravidelně potažený tlustou vrstvou hliněné omítky. Nicméně se mi toto řešení nezdálo příliš šťastné a tak jsem začala usilovat o změnu: zmenšit rozhlednovou plošinu tak, aby její kraj nepřesahoval půdorys a zároveň radikálně změnit tvar střechy.

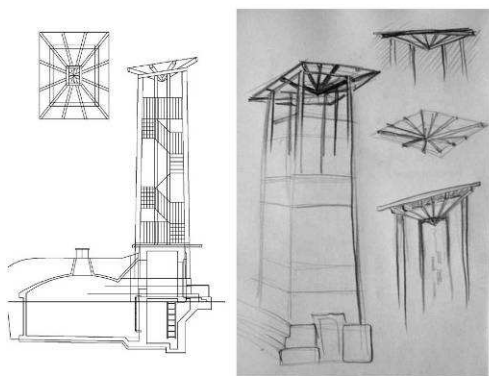

První model. Na základě předchozích úvah vznikl první pracovní model rozhledny. Čtyři nosné sloupky měly být zachovány, taktéž nápad s hliněným opláštěním přetrvával, uvnitř jsem navrhla dva přístupové žebříky s mezipodestou a střecha dostala tvar blízký popisu: nakloněná část trychtýře. S touto těžko popsatelnou střechou začaly lehce popsatelné problémy. Nebyla jsem schopná (ani po poradě s odborníky) vymyslet funkční konstrukci takovéto střechy. Pokud se našlo řešení (které navíc jen velmi vzdáleně připomínalo původní design), obnášelo nemyslitelnou finanční zátěž a nebo technologický postup neslučitelný s původní ideou ekologické stavby.

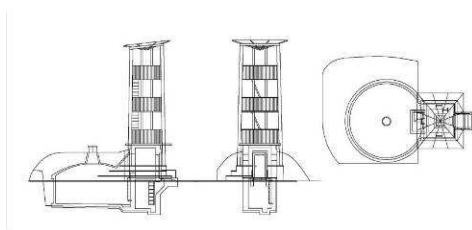

Zásadní změna. Do dění kolem rozhledny vstupuje investor, ochotný pokrýt náklady na stavbu (skromné) rozhledny, pod podmínkou zbourání celé původní konstrukce a postavení nové zcela v souladu se stavebním zákonem.

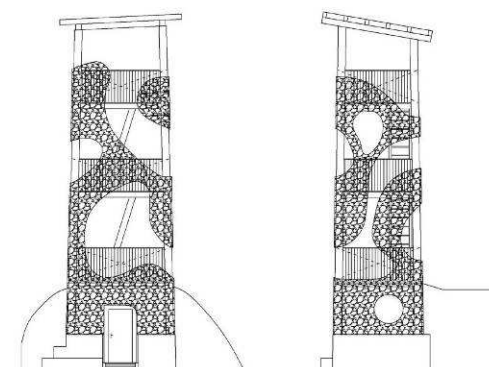
Kromě tvaru střechy, kterého jsem se nechtěla vzdát, se tak vyskytly další komplikace a to s přístupem. V tomto návrhu jsem počítala s kombinací schodiště a žebříku. Celá rozhledna by se tak zvedla a byla zpevněna čtyřmi pomocnými sloupky uvnitř, které tvoří opěrný systém pro uchycení schodiště a zabradlí. Střechu jsem navrhla opět dosti extravagantní (což se nesešlo se souhlasem investora ani strůjce prvotního nápadu), kdy je svod vody umístěn uvnitř stavby. voda by mohla stékat po soustavě žlabů a roztáčet např. malé mlýnky. Dole by ustíla do kamenné mísy a vytékala svodem vedoucím skrz vstupní část vodojemu. Zdálo se mi to nádherně hravé a lákavé, nicméně nejspíš opět velmi náročné na realizaci...

Pultová střecha s hvězdici. Dostí nerada, nicméně chápavě, jsem zcela opustila nálevkovitý tvar střechy a snažila se vymyslet jednodušší variantu. Za žádnou cenu jsem nechtěla rezignovaně přijmout jednoduchý tvar rozplácené pyramidy a tak jsem raději volila střechu pultovou. Konstrukčně řešená dvěma věnci, o které se na vnějším zhora, na vnitřním zespoda opírají trámy, které se sbíhají do středu. Díky průhledu je tato hvězdice viditelná už zespod a po přístupovém schodišti mezi stěnami a podpěrnými vnitřními sloupky je možno vystoupat až nahoru do výšky 9,5m nad úroveň stávajícího terénu.

Pultová střecha s hvězdici a přístup po žebřících. Díky zjištění, že mi nevychází podchodná a průchodná výška schodiště podle norem (museli bychom obětovat velkou část výhledové plošiny), bylo potřeba návrh přizpůsobit a velkým obloukem se opět vracíme k variantě dvou žebříků s mezipodestou.

Finální verze: dřevěná konstrukce oprostěná od veškerých nepotřebných prvků. Střecha je pultová, nakloněná ve dvou rovinách, vnitřní opěrné sloupy zrušeny (tudíž i průhled skrz), díky tomu vzniká větší plocha podlahy. Toto řešení je méně náročné na výrobu a materiál, je bezpečnější a pohodlnější pro budoucí návštěvníky. Hliněné opláštění jsem navrhla tak, aby korespondovalo s výpočty statiky (rozhlednu nadměrně nezatěžuje) i s bezpečnostními předpisy z hlediska požárních norem (rozhledna není uzavřenou stavbou). Celková výška rozhledny v nejvyšším bodě střechy je 12m nad úrovní stávajícího terénu, vyhlídková plošina 9m nad terénem, 6m nad úrovní střechy vodojemu.

Obr. 21. Obrazová dokumentace postupu (str. 30-31)

3.2 Venkovní dětský koutek

Součástí rekreačně-informačního areálu na Strážné bude i venkovní dětský kout, umístěný severovýchodním směrem od vstupu do rozhledny. Je navržen tak, aby byl snadno realizovatelný svépomocí, s maximálním využitím místního materiálu a pro kolemjdoucí menší i větší děti lákavý a bezpečný zároveň.

Tvar ulity vychází z organických tvarů přírody, její nepravidelnosti a oblin. Středem a takéž živým srdcem této ulity je listnatý strom, součástí jsou různé průlezky, průchody a průhledy, sezení. Dětem nabídne zajímavý a inspirativní prostor k aktivnímu využití.

Dětské hřiště vyroste v rámci několikadenního letního workshopu pořádaného občanským sdružením Baobaby, tudíž se na jeho realizaci budou podílet různí lidé. Předpokládám tak, že není nutné držet se striktně návrhu. Budeme se snažit zhruba dodržet půdorysný tvar, maximální a minimální výšku a materiálové složení. Tvarové detaily, lozící a hrací prvky vzniknou improvizovaně, podle nálady, nápadů a času zúčastněných.

Obr. 22. Hliněný model hřiště zasazený do reálného prostoru, fotomontáž

3.2.1 Materiálové složení

- 1) základ (cca 50cm pod úroveň terénu)- kameny na hliněné maltě, pro zpevnění vyčnívající 10cm nad úroveň, zalité betonem.
- 2) izolace proti vztlínající vlhkosti- z recyklovaných igelitových pytlů

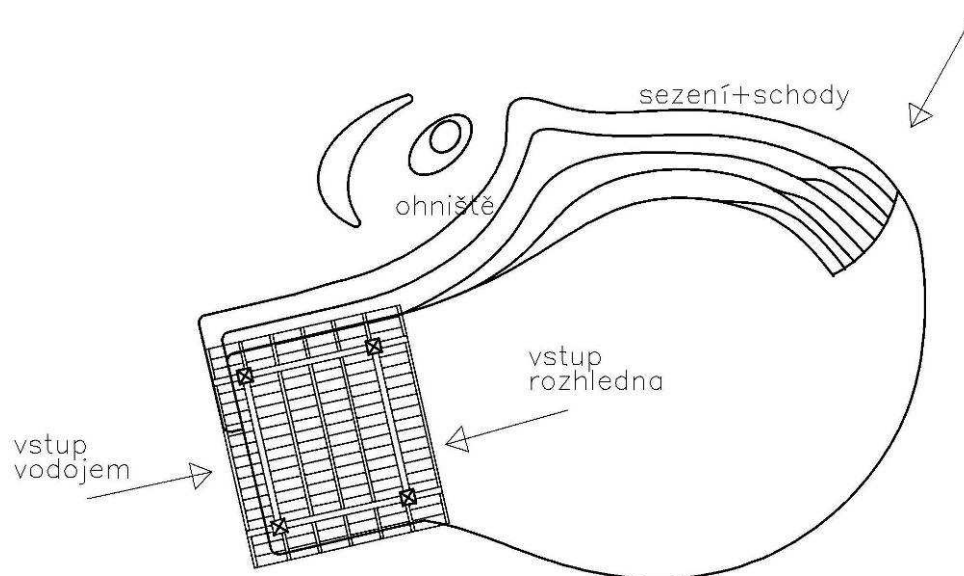
- 3) kostra stavby- větve listnatých stromů posvazované do žádoucího tvaru
- 4) pevný plášť- hrubá vrstva cob-směsi (sláma+ hlína), tloušťka do 20cm
- 5) zpevnění- rabicové pletivo
- 6) povrchová úprava- hliněná omítka stabilizovaná přísadou cementu

3.3 Ohniště a sezení

Cristopher Day ve své knize *Duch a místo* říká: „*Ať už jsou lidé jakkoli necitliví (nebo si to o sobě myslí), vybírají si určitá místa, kde pobývají, posedí a popovídají si nebo naopak proběhnou. Na své okolí se vědomě soustředíme jen zřídka, máme na práci důležitější věci. Jeho dopad se ale odráží v našem chování. Někde se jen s vypětím bráníme podráždění, napětí, křeči, jinde se uvolníme, jsme společenší a přátelštití.*“ [3]

Ve svém pojetí prostoru na Strážné, hlavně pak v relaxační zóně, kterou je blízké či vzdálenější posezení kolem ohniště, jsem si kladla za cíl navrhnout místo vhodné právě pro odpočinek, setkání, rozjímaní. Tak jako je častým místem rodinného setkávání a komunikace v interiéru prostor u krbu, vybízí venkovní ohniště k setkání popř. posezení v kruhu přátel, rodiny, známých i méně známých, náhodných kolemjdoucích.

Přestože je dominantním prvkem celé kompozice rozhledna, stejně důležité je i venkovní sezení (i dětské hřiště- jelikož mladší ročníky toho povětšinou moc nenasedí). Logického propojení rozhledny a ohniště, či spíše prostoru kolem, bude dosaženo protažením kamenné podezdívky do prostoru v oválném tvaru a zároveň vytvoření odstupňovaného sezení na boční straně kopečku nad objektem vodojemu. Kolem ohniště se tak vejde spousta lidí a i když zrovna vprostřed neplápolá oheň, je možno pohodlně posedět a relaxovat.

Obr. 23. Půdorysné schéma ohniště, sezení a schodů vedoucích k rozhledně

3.3.1 Architektonické řešení prostoru kolem ohniště

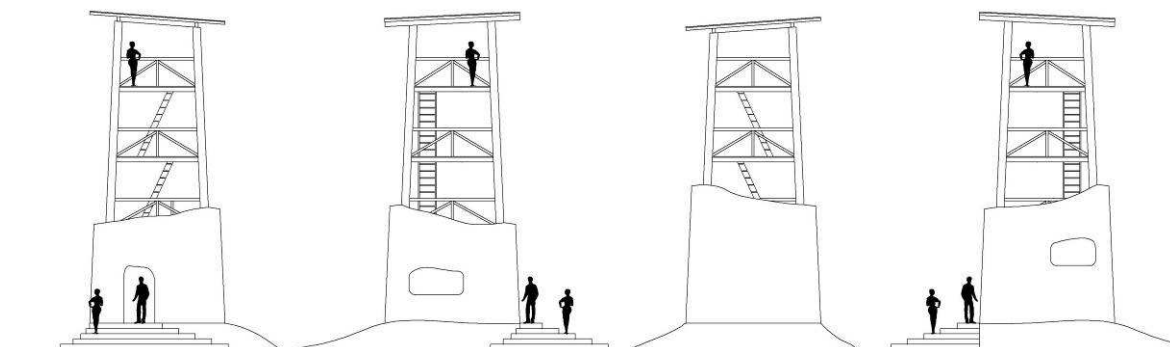
Jako pevný základ pro dřevěnou konstrukci bude kolem původní vstupní části vodojemu (vyčnívající na terénu) vystavěna členitá kamenná obezdívka, zděná na vápeno-cementovou maltu. Celková výška obezdívky bude 120cm. Do výšky 40cm nad stávajícím terénem je zleva od vchodu do vodárky navržen první schod táhnoucí se kolem západní a severní strany rozhledny a dále vybíhající do prostoru kolem ohniště a poté zpět k severovýchodní straně kopečku. Tento schod bude plně vyzděný. Ve stejném pojetí vycházející z tvaru terénu budou kopeček obtékat další 3 schody, všechny stejně vysoké-40cm, oproti nejspodnějšímu však již nebudou plně zděné. Jejich svislé stěny budou vykládané z kamenů- zabraňujících sesuvu půdy, vodorovné plochy budou součástí zatravněné plochy.

4 POSLEDNÍ VERZE ROZHLEDNY

Opět změna... Necelé dva roky pracuji na projektu rozhledny nad vodojemem u obce Hostišová. Vznikla řada verzí, proběhlo nespočet hovorů, porad a popostrkování z různých stran. V reálném světě nejspíš obvyklé, pro mě dosti zarážející - na poslední chvíli, kdy už se doladřovaly poslední řádky v technických zprávách, byla vypracovaná statika i požární zpráva, pokácené čtyři vysoké duby v místním lese, se cosi hnulo, někdo s někým se nedomluvil a nastal zásadní zvrát. Myslím, že mi nepřísluší tuto situaci blíže komentovat, nicméně je to necelý měsíc co vím, že se rozhledna na Strážné letos v létě stavět sice bude, ale asi o sto metrů vedle, na sousedním pozemku...

Z časových důvodů však již nemohu měnit celý koncept své diplomové práce a tak k posouzení předkládám verzi předposlední, celek spojený s vodojemem.

Myslím však, že poslední návrhy, vzniklé „za běhu“, po poradě se všemi zainteresovanými (hlavně investorem), jsou pokud ne součástí, tak určitě přímým pokračováním započatého a tak je na závěr příkládám též.

Obr. 24. Pohledové schéma poslední verze rozhledny

Část textové dokumentace pro stavební řízení zpracované Ing. Danielem Grmelou:

4.1 Urbanistické, architektonické a stavebně technické řešení vyhlídkové věže na Strážné

a) Zhodnocení staveniště, vyhodnocení současného stavu konstrukcí

Jedná se o poměrně zanedbaný pozemek na vrcholu kopce Strážné, vedle bývalého vodojemu. Přístupný je po místní účelové komunikaci. Trasy inženýrských sítí jsou v nejbližším okolí..

Nerovný povrch (skládky zeminy z okolních staveb) bude srovnán, staré ovocné stromy a náletové dřeviny prořezány.

b) Urbanistické a architektonické řešení stavby

Z hlediska urbanistického se jedná o volně stojící objekt, situovaný v ploše územním plánem vyčleněné. Přístup k objektu bude pouze pěším chodníkem a parkováním podél komunikace. Předpokládá se přístup pro pěší a cyklisty.

Architektonické řešení je jednoduché, účelové s důrazem na začlenění do krajiny. Pohledové materiály tvoří kombinace kamenného schodiště a obezdívky s dřevěnou konstrukcí věže.

Stavba je součástí vznikajícího informačně-rekreačního areálu provozovaného občanským sdružením. Slouží k rozhledu po okolí k poučení a oddechu. Tvoří dominantu areálu a plní též funkci majáku, orientačního bodu pro turisty v krajině.

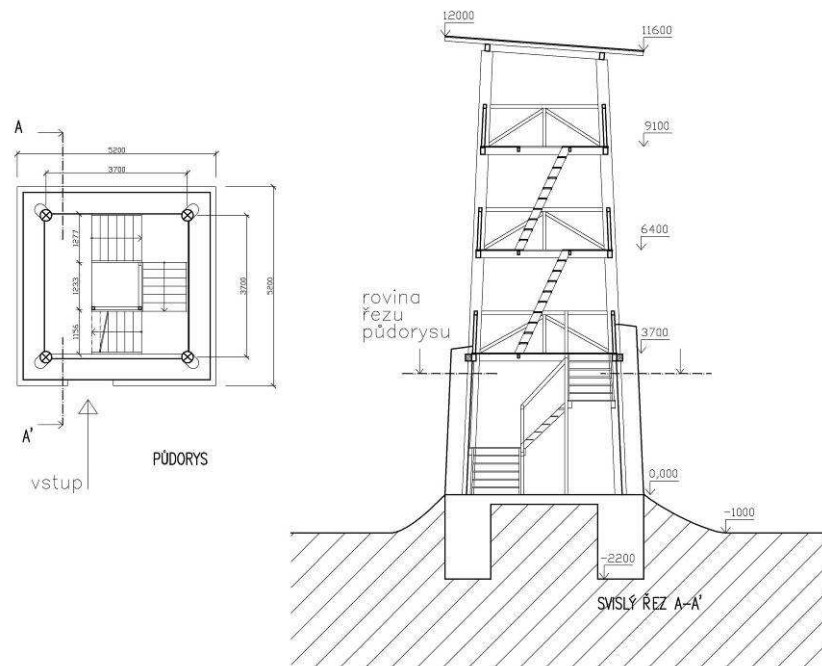
.

c) Technické řešení pozemních staveb, inženýrských staveb a vnějších ploch

Monolitické železobetonové základy, kamenné schodiště a obezdívka, dřevěná konstrukce se sloupy z odkorněné kulatiny a trámy z hraněného řeziva. Střecha bude pultová s plechovou krytinou.

Stavba nebude napojena na přípojky inženýrských sítí.

Vnější plochy budou upraveny zelení tak, aby tvořily úpravu s funkčními kouty (amfiteátr, hřiště, ohniště apod.). Tyto úpravy budou předmětem samostatné akce. Přístup k objektu bude po pochůzím chodníku, rovněž pak parkování s propustného povrchu podél obslužné komunikace.

Obr. 25. Obrazová dokumentace poslední verze rozhledny, řezy

4.2 Nový prostor

Změna plánu= nová rozhledna= nový prostor= nové možnosti= nové plány...

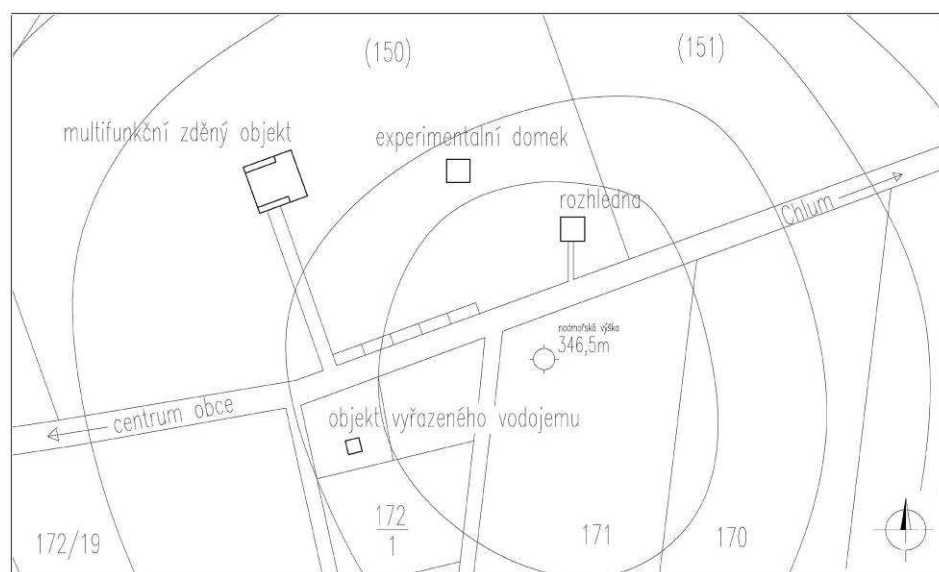
Pozemek sousedící s pozemkem na němž stojí vyřazený vodojem, nově určený pro stavbu rozhledny sice není v majetku o.s. Baobaby, ale patří člověku blízkému, informovanému a zasvěcenému. Sám má v plánu postavit zde multifunkční zděný objekt, který bude sloužit jako sezónní občerstvení s posezením venku i uvnitř, jako moštárna či sušárna ovoce, tančírna nebo jakkoliv jinak- jeho funkce není striktně určena ani omezena.

Celý pozemek je však rozlehlý (asi 2ha) s mnoha stromy a dřevinami. Část plochy tudíž zůstane zarostená původní zelení (kácet se bude pouze pokud to bude nevyhnutelné), vysadí se další stromy a za pár (desítek) let tak vznikne nový lesopark. Součástí by měla být i

vodní plocha v podobě kořenové čističky a amfiteátr určený k posezení a kulturnímu využití v letních měsících.

Část pozemku vyjmutého ze zemědělského půdního fondu je tak k dispozici pro stavbu multifunkčního objektu, dřevěné rozhledny s kamennou podezdívkou a nejnověji také pro realizaci malého experimentálního domku. O.s. Baobaby využilo letos poprvé možnosti zažádat o dotaci z Evropských fondů, konkrétně o grantový program s názvem „Mládež v akci“. Splnili jsme podmínky pro udělení tohoto grantu a tak můžeme v létě realizovat svůj další plán. V rámci 9-ti denního workshopu se spolu s účastníky pokusíme postavit malý, soběstačný domek z přírodních a recyklovaných materiálů s cílem poukázat na technologie a pracovní postupy vedoucí k samostatně fungující stavbě bez nutnosti napojení na veřejné inženýrské sítě. Myslím, že není důležité domek dostavět v termínu (i když by to bylo pěkné), v započatém můžeme volně pokračovat. Důležité je oslovit lidi kolem, zaujmout, nadchnout, snažit se z různých zdrojů načerpat co nejvíce informací a ty pak předávat a šířit.

Myslím, že rozmrzelost nad tím, že nebude stát rozhledna nad vodárkou a spolu s dětským koutem, ohništěm a vzrostlými stromy tak tvořit jeden pevný celek, střídá radost a očekávání z věcí příštích. Vstupní část vodárky stále ještě potřebuje upravit a umožnit tak širší využití objektu a zpřístupnění veřejnosti a tak je možné, že se v rámci rekonstrukce v budoucnu zrealizuje i navrhovaný dětský hrací kout a ohniště.

Obr. 26. Nové pojetí prostoru s rozhlednou, situační schéma

ZÁVĚR

Již téměř dva roky pracuji na návrhu rozhledny a přilehlého prostoru. Za tu dobu jsem stihla znovuobjevit kouzlo školní docházky (i když okolnosti dovolily pouze dálkovou formu studia), poznat spoustu příjemných, kreativních a chytrých lidí, spoluzaložit občanské sdružení, ponořit se hlouběji do problematiky svépomocného stavění, účastnit se a pomoci organizovat workshopy i festival, vyslechnout názory z řad odborníků, navštívit pár ekologicky šetrných staveb, přečíst několik publikací na dané téma, při své práci se utkat s realitou světa v prostředí stavebních zákonů a projektování (což zahrnuje i urputný boj s výpočetní technikou a CAD programem, který jsem se za tu dobu snažila naučit a trochu osvojit), s realitou možné realizace stavby, která není spojena pouze s financováním, ale hlavně schopnost naslouchat, komunikovat a respektovat názory všech zúčastněných...

Svoji diplomovou práci mám již dopsanou, nicméně předpokládám, že s tím, co jsem začala, dneškem nekončím. Projekt rekreačně- informačního areálu na Strážné u obce Hostišovává se dlouho „rodil“ a vyvíjel a myslím, že bude ještě chvíli trvat než se podaří vyšplhat na rozhlednu a pokochat se nejen vzdálenou krajinou, ale i posezením, zelenou střechou experimentálního domku, hřištěm, ohništěm a přítomností spousty nadšených kolemjdoucích. Kdoví

Ale jak zpívá Petr Fiala: **„...I CESTA MŮŽE BÝT CÍL!“**

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] SUSKE, Petr. *Ekologická architektura ve stínu moderny*. Vydavatelství Era, 2008. ISBN 978-80-7366-112-0.
- [2] <http://cs.wikipedia.org/>
- [3] DAY, Christopher. *Duch a místo*. Vydavatelství Era, 2004. ISBN 80-86517-95-0.
- [4] <http://www.modrovic.cz/>
- [5] <http://www.lidova-architektura.cz/>
- [6] <http://www.hlina.info/>
- [7] <http://www.tzb-info.cz/>
- [8] <http://www.vesmir.cz/>
- [9] ŽABIČKOVÁ, Ivana. *Hliněné stavby*. Vydavatelství Era, 2002. ISBN 80-86517-21-7.
- [10] <http://www.archiweb.cz/>
- [11] <http://www.ekobydleni.eu/>
- [12] RAJNIŠ, Martin. *Martin Rajniš*. Nakladatelství Zlatý řez, 2008. ISBN 978-80-87068-02-1.
- [13] <http://www.petrinska-rozhledna.cz>
- [14] NOUZA, Jan. *Rozhledny Čech, Moravy a Slezska*. Nakladatelství 555, 1999. ISBN 80-902590-4-9.
- [15] <http://www.rozhledny.info/>
- [16] <http://itakura.kes.tul.cz/jan/rozhledny/unif.html>
- [17] <http://www.rozhledny.yc.cz/>
- [18] <http://www.hostisova.cz>
- [19] <http://www.baobaby.org>

SEZNAM OBRÁZKŮ

01. Ukázky některých tradičních forem obydlí- Amerika, Asie, Afrika
02. Ukázky některých tradičních forem obydlí v Evropě- Irsko, Čechy, Morava
03. Restaurace Hliněná bašta
04. Dům v kožichu s deštníkem
05. Vstupní objekt Zoo Jihlava
06. Středisko ekologické výchovy Sluňákov
07. Rekonverze stodoly
08. Rozestavěný dům Jaroslava Duška
09. Nová Česká poštovna 'Anežka'
10. Minaret v Lednicko-Valtickém areálu a Josefská věž na Kleti
11. Petřínská rozhledna a vysílač na Ještědu
12. Rozhledna na Velkém Lopeníku a na Brdě
13. Věž Scholzberg a rozhledna Bára
14. Dřevěná rozhledna nad vodojemem u obce Hýsly
15. Rozhledny v Ocmanicích u Náměšti, u Balin na Třebíčsku a na Valu u Králíků
16. Mapa- obec Hostišov a její okolí
17. Stávající stav rozhledny s vodojemem
18. Půdorysné schéma areálu
19. Návrh rozhledny, pohledy včetně opláštění
20. Technická dokumentace rozhledny, řezy
21. Obrazová dokumentace postupu
22. Hliněný model hřiště zasazený do reálného prostoru, fotomontáž
23. Půdorysné schéma ohniště, sezení a schodů vedoucích k rozhledně
24. Pohledové schéma poslední verze rozhledny
25. Obrazová dokumentace poslední verze rozhledny, řezy
26. Nové pojednání prostoru s rozhlednou, situační schéma